



# بررسی وضعیت نیروی انسانی در بانک‌ها

بخش دوم

در بخش نخست فشرده‌ای از گزارش تحقیقی دبیرخانه شورای عالی بانک‌ها در مورد کمیت و کیفیت نیروی انسانی نظام بانکی کشور مان در سال ۱۳۷۸ را ملاحظه فرمودید و اینک بخش پایانی گزارش مزبور تقدیم می‌شود.

بانک و اقتصاد

جدول شماره ۳

**آمار کارکنان صف و ستاد شبکه بانکی**

نام بانک	صف	ستاد	جمع	درصد صف به ستاد
سپه	۱۴۰۵۷	۳۰۸۶	۱۷۱۴۳	۸۲
کشاورزی	۹۴۴۱	۲۲۱۵	۱۱۶۵۶	۸۱
ملی	۳۲۰۷۲	۸۰۱۸	۴۰۰۹۰	۸۰
رفاه کارگران	۵۱۴۹	۱۳۶۹	۶۵۱۸	۷۹
ملت	۱۶۹۴۳	۵۳۵۱	۲۲۲۹۴	۷۶
صادرات	۲۱۷۱۱	۸۱۹۴	۲۹۹۰۵	۷۲/۶
مسکن	۲۵۰۲	۹۷۳	۳۴۷۵	۷۲
تجارت	۱۲۸۳۹	۵۹۰۴	۱۸۷۴۳	۶۸/۵
توسعه صادرات	۲۳۷	۲۵۶	۴۹۳	۴۸
صنعت و معدن	۷۳	۵۵۹	۶۳۲	۱۱/۵

این نسبت در بانک‌های کشاورزی (۸۱ درصد)، ملی ایران (۸۰ درصد)، رفاه کارگران (۷۹ درصد)، ملت (۷۶ درصد)، صادرات (۷۳ درصد)، مسکن (۷۲ درصد) و تجارت (۶۸ درصد) است.

با توجه به مأموریت بانک‌های تخصصی که در رشته‌های اقتصادی خاصی فعالیت می‌کنند، پایین بودن نسبت کارکنان صف به کل کارکنان دور از انتظار نیست، اما در بانک‌های تجاری می‌بایستی این نسبت بسیار بالا باشد.

**ب) آفت نیروی انسانی**

آمار ریزش نیروی انسانی در سال ۱۳۷۸ بالغ بر ۵۲۶۲ نفر بوده که نسبت به سال ۱۳۷۷ نزدیک به ۶/۹ درصد رشد نشان می‌دهد. به طور کلی، آفت نیروی انسانی در سال مورد بررسی ۳/۴ درصد است.

۱۱/۱ درصد (۵۸۸ نفر) از آفت نیروی انسانی مربوط به زنان است و ۸۸/۹ درصد (۴۶۷۴ نفر) را مردان تشکیل می‌دهند. در خصوص نوع قطع رابطه استخدامی باید گفت که ۷۸/۳ درصد (۴۱۲۲ نفر) بازنشسته و بقیه از کارافتاده، فوت شده، اخراج و انفصال، مستعفی، بازر خریدی، خاتمه خدمت و انتقالی می‌باشند.

از نظر وضعیت تحصیلی، بیشترین تعداد پایان اشتغال مربوط به دیپلم (۲۸۲۶ نفر، ۵۳/۷ درصد) و سپس سیکل و ابتدایی است و کمترین

(۱۳۱۰۶ نفر) دارای دیپلم و ۳۲/۶ درصد (۷۸۳۹ نفر) مدارج علمی پایین‌تر از دیپلم دارند. ضمناً ۱۸۴۷ نفر از ایثارگران در حال تحصیل در مقاطع تحصیلی مختلف می‌باشند که ۷۴۴ نفر (۴۰/۲ درصد) آنان در مقاطع تحصیلی دانشگاهی می‌باشند.

از لحاظ رشته شغلی ۴۳/۶ درصد (۱۰۴۷۵ نفر) ایثارگران در مشاغل بانکی و اداری، ۳۳/۲ درصد (۷۹۷۷ نفر) در مشاغل مدیریت و بقیه نیز در سایر مشاغل مشغول به کارند

**خانواده شهدا:** تعداد ۸۲۷۶ نفر از کارکنان شبکه بانکی با شهدا نسبت فامیلی دارند. تعداد ۴۸۹ نفر از منسوبان به شهدا در سال ۱۳۷۸ و بقیه قبل از سال ۷۸ استخدام شده‌اند. همچنین ۷۴/۸ درصد از آنها برادر، ۱۱/۷ درصد فرزند و بقیه همسر، خواهر و ... هستند.

**کارکنان صف و ستاد:** از مجموع ۱۵۰۹۴۹ نفر نیروی انسانی شبکه بانکی کشور ۱۱۵۰۱۳ نفر (۷۶/۲ درصد) کارکنان در واحدهای صف و ۳۵۹۳۶ نفر (۲۳/۸ درصد) کارکنان در واحدهای

**● با توجه به میزان مسوولیت‌ها و ماهیت وظایف کارکنان شبکه بانکی کشور، تجدید نظر اساسی در نظام پرداخت آنان اجتناب ناپذیر است.**

ستاد می‌باشند که این نسبت برای شهر تهران به ترتیب ۵۴/۵ و ۴۵/۵ درصد است و دلیل این امر قرار داشتن امور اداری و مالی متمرکز و گسترده سرپرستی‌ها در تهران می‌باشد و اگر آمار تهران را از کل کشور حذف کنیم، نسبت‌های فوق بهبود می‌یابد، به طوری که آمار صف به ۸۵ درصد و آمار نیروهای ستادی به ۱۵ درصد می‌رسد.

با عنایت به پیشرفت فنون اداری و ارتباطات و گسترش ماشین‌های محاسبه و انتقال سریع اطلاعات، لزوم انجام اصلاحات گسترده و برقراری انضباط مالی و اداری بیش از پیش ضروری به نظر می‌رسد و این پیشرفت نه تنها کاهش و تعدیل نیروی انسانی در قسمت صف شبکه بانکی را گوشزد می‌کند، بلکه تعدیل نیرو و افزایش بهره‌وری در قسمت ستاد شبکه بانکی و اصلاح ساختار اداری بانک‌های را ضروری می‌نمایند که در این صورت، نسبت کارکنان صف و ستاد هم تغییر مثبت خواهد کرد.

براساس جدول شماره سه نسبت تعداد کارکنان صف به کل کارکنان در بانک سپه بالاترین نسبت و معادل ۸۲ درصد است. بعد از بانک سپه

حقوق و مزایا: حقوق، فوق‌العاده شغل و حق جذب ۵۴ درصد کارکنان کمتر از ۵۵۰ هزار ریال، ۷۲ درصد کمتر از ۷۰۰ هزار ریال و ۸۵ درصد کمتر از ۸۵۰ هزار ریال می‌باشد.

از لحاظ سابقه خدمت ۳۴/۷ درصد کارکنانی که کمتر از ۵۵۰ هزار ریال دریافت می‌کنند، کمتر از ۵ سال، ۳۵ درصد کارکنانی که کمتر از ۷۰۰ هزار ریال دریافت می‌دارند، بین ۶ تا ۱۰ سال و ۷/۲۲ درصد کارکنان دارای حقوق و مزایای کمتر از ۸۵۰ هزار ریال بین ۱۱ تا ۱۵ سال سابقه کار دارند.

در رابطه با تحصیلات، حقوق و مزایای اکثریت کارکنان زیر دیپلم کمتر از ۴۰۰ هزار ریال، دیپلم بین ۴۰۰ تا ۵۵۰ هزار ریال، فوق دیپلم بین ۷۰۰ تا ۸۵۰ هزار ریال، لیسانس بین ۴۰۰ تا ۵۵۰ هزار ریال<sup>(۱)</sup>، فوق لیسانس و دکتری یک میلیون تا یک میلیون و دویست هزار ریال می‌باشد. هم چنین، ۵۲/۶ درصد کارکنان دارای دریافتی بین ۴۰۰ تا ۷۰۰ هزار ریال هستند و ۲۸/۲ درصد بین ۷۰۰ هزار یا یک میلیون ریال دریافتی دارند.

ارقام فوق ضمن اشاره به عدم تفاوت بین دریافتی کارکنان بانک‌ها با سایر سازمان‌های دولتی، علیرغم تفاوت در میزان مسوولیت‌ها و ماهیت وظایف، بیانگر توان اقتصادی پایین کارکنان شبکه بانکی بوده و یکبار دیگر تجدید نظر اساسی در نظام پرداخت کارکنان را یادآوری می‌کند.

**ایثارگران:** تعداد ۲۴۰۰۵ نفر (۱۵/۹ درصد از کل) از کارکنان شبکه بانکی را ایثارگران تشکیل می‌دهند که نسبت به سال گذشته [۱۳۷۷] بیش از ۴ درصد رشد نشان می‌دهد. تعداد آزادگان ۱۴۳۶ نفر (۶ درصد)، تعداد جانبازان شبکه بانکی ۸۵۰۵ نفر (۳۵/۴ درصد)، تعداد رزمندگان نیز ۱۳۵۹۴ نفر (۵۶/۶ درصد) و تعداد آزادگان جانباز ۴۷۰ نفر (۲ درصد) می‌باشد. از ۸۳۰۷ نفر ایثارگر ۳۴/۶ درصد سابقه خدمتی بین ۱۲-۱۰ سال دارند که بعد از آن بالاترین نسبت مربوط به سابقه خدمتی ۱۵-۱۳ و ۹-۷ سال می‌باشد و تعداد ۲۲۰ نفر (۰/۹ درصد) نیز کمتر از ۳ سال سابقه فعالیت دارند.

توزیع سنی ایثارگران نشان می‌دهد که ۵۷ درصد (۱۳۶۷۷ نفر) ایشان کمتر از ۳۵ سال سن دارند.

از نظر تحصیلات ۱۲/۷ درصد (۳۰۶۰ نفر) ایثارگران دارای تحصیلات عالی، ۵۴/۶ درصد

و ۱۴/۵ درصد بیش از ۸۵۰ هزار ریال است. این نسبت در خصوص حقوق بازنشستگی و وظیفه به ترتیب ۶۲/۷ و ۳۰ درصد می‌باشد.

### ث) شعب بانک‌ها

تعداد کل شعب بانک‌های کشور در پایان سال ۱۳۷۸، معادل ۱۴۹۰۵ شعبه می‌باشد که نسبت به سال قبل (۱۳۷۷) رشدی بالغ بر ۲/۲ درصد داشته است. شهر و استان تهران بیشترین تعداد شعبه (۲۶۱۶ شعبه، ۱۸ درصد از کل) را در خود جای داده و پس از آن استان‌های خراسان (۱۳۳۱ شعبه، ۹ درصد) و اصفهان (۱۱۰۵ شعبه، ۱۷/۵ درصد) قرار دارند. استان کهگیلویه و بویر احمد با داشتن فقط ۱۰۵ شعبه (۰/۷ درصد) همانند سال‌های گذشته در رده آخر قرار دارد.

بانک صادرات ایران با ۳۳۱۳ شعبه و بانک ملی ایران با ۳۲۰۷ شعبه به ترتیب ۲۲/۲ و ۲۱/۵ درصد شعب بانکی کشور را دارند و کمترین تعداد شعبه مربوط به بانک صنعت و معدن (۱۳ شعبه، ۰/۰۹ درصد) می‌باشد. همچنین، تعداد شعب بانک توسعه صادرات نیز در حد پایین است.

مقایسه تعداد شعب بانک‌ها نشان می‌دهد که بانک ملی روند صعودی و بانک صادرات روند نزولی داشته است.

توزیع شعب بانک‌ها براساس درجه نشان می‌دهد که تنها ۹۴ شعبه (۰/۶ درصد) ممتاز، ۵۰۹ شعبه (۳ درصد) درجه یک، ۱۰۸۱ شعبه (۷ درصد) درجه دو، ۳۱۲۷ شعبه (۲۱ درصد) درجه سه، ۵۸۰۸ شعبه (۳۵ درصد) درجه چهار، ۳۷۴۹ شعبه (۲۵ درصد) درجه پنج و ۵۳۷ شعبه (۴ درصد) درجه شش است و به عبارت دیگر، ۷۰ درصد شعب بانک‌ها درجه ۴، ۵ و ۶ می‌باشند.

در سال ۱۳۷۸ نسبت به سال ۷۷ بانک‌های رفاه کارگران، توسعه صادرات و مسکن به ترتیب با ۲۲، ۳۹ و ۵ درصد بیشترین توسعه شعب را داشته‌اند.

### توضیح:

۱) برابری متوسط حقوق و مزایای کارکنان لیسانس با کارکنان دیپلم بدین علت است که بخش عمده‌ای از کارکنان لیسانس شاغل در سیستم بانکی در سال‌های اخیر به استخدام درآمده‌اند و برعکس، بیشتر کارکنان دیپلمه شاغل در بانک‌ها دارای سوابق خدمتی زیاد می‌باشند و همین تفاوت در سابقه خدمت اکثریت این دو گروه موجب شده است که اعداد متوسط حقوق و مزایای آنان در یک سطح قرار گیرد.

درصد کارکنان در گروه سنی ۲۶ تا ۳۰ سال و ۲۵ درصد بین ۲۱ تا ۲۵ سال و بقیه در گروه‌های سنی دیگر می‌باشند. از نظر سابقه خدمت اکثریت کارکنان موقت (۸۳/۳ درصد) کمتر از ۵ سال و ۱۴ درصد بین ۶ تا ۱۰ سال سابقه دارند و جالب آن که سنوات خدمت تعداد ۳۷ نفر بیش از ۳۰ سال می‌باشد.

حقوق و مزایای ۷۷/۶ درصد کارکنان کمتر از ۴۰۰ هزار ریال، ۱۵/۴ درصد بین ۴۰۰ تا ۵۵۰ هزار ریال و ۴ درصد بین ۵۵۰ تا ۷۰۰ هزار ریال و ۳ درصد بیش از ۷۰۰ هزار ریال می‌باشد.

### ت) بازنشستگان، از کارافتادگان و وظیفه‌بگیران

تعداد کل بازنشستگان، از کارافتادگان و

### ● پایین بودن نسبت کارکنان صف به کل کارکنان در بانک‌های تخصصی دور از انتظار نیست، اما این نسبت در بانک‌های تجاری باید بسیار بالا باشد.

وظیفه‌بگیران شبکه بانکی در پایان سال ۱۳۷۸ بالغ بر ۴۰۷۲۱ نفر می‌باشد که نسبت به سال گذشته (۳۸۱۶۶ نفر) رشدی معادل ۷ درصد را نشان می‌دهد. ۷۷/۲ درصد این تعداد بازنشسته، ۴/۳ درصد از کارافتاده و ۱۸/۵ درصد وظیفه‌بگیر هستند.

بانک ملی ایران با ۱۲۴۹۱ نفر (۳۰/۶ درصد) بیشترین و بانک صنعت و معدن با ۲۸۱ نفر (۰/۷ درصد) کمترین تعداد بازنشسته، از کارافتاده و وظیفه‌بگیر را دارا می‌باشند.

از لحاظ حقوق و مزایا ۳۰ درصد دریافتی حقوق بازنشستگی و وظیفه بیش از ۸۰۰ هزار ریال، ۲۳/۷ درصد بین ۵۵۰ تا ۸۰۰ هزار ریال، ۲۶/۸ درصد بین ۴۰۰ تا ۵۵۰ هزار ریال و ۱۹/۳ درصد کمتر از ۴۰۰ هزار ریال بوده و میانگین حقوق و وظیفه بازنشستگی ۴۰۳۸۵۶ ریال می‌باشد.

بررسی وضعیت حقوق بازنشستگی و وظیفه نسبت به سال‌های گذشته نشان می‌دهد که وضعیت حقوقی مطلوب‌تر شده است، به طوریکه حقوق ۷۲ درصد شاغلان کمتر از ۷۰۰ هزار ریال

تعداد مربوط به دکتر با ۳ نفر می‌باشد. از لحاظ رده شغلی، بیشترین تعداد ریزش مربوط به مدیریت (۴۹/۴ درصد، ۲۵۹۹ نفر) و بعد از آن رشته بانکی و اداری (۳۲/۳ درصد، ۱۷۰۱ نفر) است. در بقیه مشاغل تعداد افت نیروی انسانی نسبتاً پایین است.

در سال مورد بررسی، بانک ملت از نظر بیشترین تعداد بازنشسته‌های زن، بانک ملی ایران از لحاظ دارا بودن بیشترین تعداد بازنشسته و از کار افتاده مرد و بانک‌های صادرات و ملی ایران از لحاظ دارا بودن کارکنان متوفی رتبه نخست را داشته‌اند.

همچنین، در سال ۷۸ بیشترین تعداد کارکنانی که از بانک اخراج شده‌اند، در بانک صادرات و بیشترین کارکنان مستعفی در بانک ملی ایران بوده‌اند.

### پ) کارکنان موقت

تعداد کارکنان موقت شبکه بانکی در سال ۱۳۷۸ بالغ بر ۴۳۲۵ نفر بوده که نسبت به سال گذشته ۲۲/۳ درصد رشد داشته که ۲/۸ درصد کل کارکنان شبکه بانکی را در بر می‌گیرند. از این تعداد ۲۴۳ نفر (۵/۶ درصد) زن و ۴۰۸۲ نفر (۹۴/۴ درصد) مرد می‌باشند.

بیشترین تعداد کارکنان موقت در بانک مسکن، به تعداد ۳۳۸۷ نفر (۷۸/۳ درصد) و بعد از آن با اختلاف زیادی بانک ملی ایران، با تعداد ۳۰۹ نفر (۷/۱ درصد) و بانک ملت با تعداد ۱۷۷ نفر (۴ درصد) قرار دارند.

توزیع جغرافیایی کارکنان موقت بیانگر آنستکه بعد از استان تهران بیشترین تعداد کارکنان در استان خراسان (۳۳۷ نفر) مشغول بکار بوده و پس از آن استان‌های اصفهان (۲۵۷ نفر)، آذربایجان شرقی (۲۳۳ نفر)، خوزستان (۲۱۴ نفر) و فارس (۲۰۶ نفر) رتبه‌های بعدی را دارند.

از لحاظ رده شغلی ۲۱۰۷ نفر (۴۸/۷ درصد) در مشاغل بانکی و اداری، ۱۵۸۳ نفر (۳۶/۶ درصد) در بخش خدمات و فنی، ۳۶۲ نفر (۸/۳ درصد) در مشاغل مدیریتی، ۲۲۲ نفر (۵/۱ درصد) در مشاغل تخصصی و ۵۱ نفر (۸/۱ درصد) در مشاغل بهداشتی و درمانی اشتغال بکار دارند. تحصیلات ۳۷ درصد کارکنان موقت زیر دیپلم، ۵۴ درصد دیپلم و ۹ درصد فوق دیپلم به بالا می‌باشد.

ترکیب سنی کارکنان موقت مبین آنستکه ۵۰

## توزیع جغرافیایی شعب بانک‌ها در استان‌ها به تفکیک بانک در سال ۱۳۷۸

کد	صنعت و معدن	کشاورزی	مسکن	توسعه صادرات	رئه	سپه	ملت	تجارت	استان	صادرات	ملی	نام استان
۶۶۹	۱	۷۶	۳۷	۱	۳۴	۹۰	۷۷	۷۵	۰	۱۳۱	۱۳۷	آذربایجان شرقی
۴۸۲	۰	۵۷	۱۹	۱	۳۰	۵۳	۹۶	۷۶	۰	۵۸	۹۲	آذربایجان غربی
۳۳۵	۰	۳۳	۷	۰	۱۷	۲۵	۳۰	۲۷	۰	۳۹	۴۷	اردبیل
۱،۱۰۵	۱	۱۳۶	۵۶	۱	۵۴	۱۳۴	۱۳۶	۱۱۴	۰	۲۵۰	۲۲۳	اصفهان
۱۶۶	۰	۳۸	۹	۰	۴	۱۴	۱۷	۱۷	۰	۳۰	۳۷	ایلام
۲۷۶	۰	۳۰	۱۲	۱	۸	۲۵	۳۳	۳۶	۰	۷۷	۵۴	بوشهر
۲،۲۱۶	۲	۶۰	۷۶	۴	۸۷	۲۲۷	۲۹۷	۳۳۲	۰	۵۷۳	۵۲۸	شهر تهران
۴۰۰	۰	۳۲	۲۶	۰	۲۱	۵۵	۵۵	۸۲	۰	۵۳	۷۶	استان تهران
۲۳۵	۰	۳۵	۸	۰	۸	۲۷	۱۴	۱۷	۰	۸۷	۳۹	چارمحال و بختیاری
۱،۳۳۱	۱	۱۸۶	۶۱	۱	۵۷	۱۳۱	۱۹۵	۱۳۸	۰	۲۸۸	۲۷۳	خراسان
۸۷۴	۱	۸۰	۳۸	۱	۳۵	۶۶	۸۹	۱۱۵	۰	۲۷۷	۱۷۲	خوزستان
۱۹۹	۱	۲۷	۱۱	۱	۸	۸	۲۵	۳۴	۰	۳۵	۴۹	زنجان
۲۶۵	۱	۴۹	۱۰	۰	۱۶	۲۳	۳۸	۲۸	۰	۴۸	۴۲	سمنان
۳۶۰	۰	۳۳	۱۱	۰	۳۴	۳۰	۳۴	۵۹	۰	۶۴	۸۵	سیستان و بلوچستان
۸۷۰	۱	۱۲۷	۴۰	۱	۳۲	۷۵	۱۲۶	۸۳	۰	۱۹۱	۱۹۴	فارس
۱۹۲	۰	۱۸	۵	۱	۸	۲۰	۳۴	۳۴	۰	۳۰	۴۲	قم
۲۳۶	۰	۲۱	۷	۰	۱۸	۱۸	۲۶	۴۱	۰	۵۶	۴۹	قزوین
۲۵۲	۰	۴۱	۱۲	۰	۱۸	۲۹	۳۷	۳۶	۰	۳۵	۴۴	کردستان
۵۸۹	۱	۸۹	۳۲	۱	۲۵	۵۱	۹۵	۴۶	۰	۱۶۱	۱۲۸	کرمان
۴۵۲	۰	۲۹	۲۲	۱	۲۵	۵۳	۵۶	۵۶	۰	۸۹	۱۰۱	کرمانشاهان
۱۰۵	۰	۲۲	۵	۰	۴	۴	۷	۱۵	۰	۲۷	۲۱	کهگیلویه و بویر احمد
۲۸۸	۰	۳۹	۱۳	۱	۱۵	۲۶	۴۴	۳۹	۰	۶۱	۵۰	گلستان
۵۸۲	۱	۶۳	۳۲	۲	۳۱	۵۰	۶۹	۷۴	۰	۱۳۴	۱۲۶	گیلان
۳۲۷	۰	۴۷	۱۴	۰	۱۲	۵۰	۲۸	۴۰	۰	۶۳	۹۳	لرستان
۶۵۰	۱	۸۵	۲۴	۰	۴۲	۵۲	۸۹	۷۸	۰	۱۴۳	۱۴۵	مازندران
۳۵۴	۱	۶۳	۱۵	۰	۱۹	۲۸	۳۴	۴۲	۰	۷۸	۷۴	مرکزی
۳۶۹	۰	۲۸	۱۳	۱	۱۴	۳۲	۵۰	۴۹	۰	۹۵	۸۷	هرمزگان
۳۱۹	۰	۵۳	۱۷	۱	۱۳	۴۶	۳۰	۴۱	۰	۶۱	۵۷	همدان
۴۳۱	۰	۴۷	۱۸	۱	۱۶	۶۵	۴۹	۳۷	۰	۹۷	۱۰۱	یزد
۵۶	۰	۰	۰	۰	۰	۵	۵	۳	۰	۲۲	۲۱	خارج از کشور
۱۴،۹۰۵	۱۳	۱،۶۸۴	۶۵۰	۲۲	۷۰۵	۱،۵۲۲	۱،۹۱۵	۱،۸۷۴	۰	۳،۳۱۳	۳،۲۰۷	جمع